

„Milwaukee Socialist Herald“-ot, melyben nagy agitációt fejtett ki a szocializmus érdekében. Oly nagy sikerrel agitált, hogy a félmillió lakosságú Milwaukee várost ugyszólván teljesen szocializálta. Mintegy 32.000 szavazattal szocialista polgármestert, tisztviselőket választottak, majd *Bergert* szocialista programmal a nemzeti képviselőházba küldték. Berger az első szocialista képviselő Amerikában s úgy emlegetik, mint a nagy amerikai munkás szövetségnek, az „American Federation of Labor“ jövődö elnökét.

Amerikában 1892-ben összesen csak 21.000 szavazatot kaptak a szocialisták. Husz évvel később, 1911-ben már 1.500.000 volt a szocialista szavazatok száma. Ha a szocialisták ilyen arányban fognak tovább haladni, úgy husz év múlva szocialista köztársasággá lesznek az Egyesült Államok. Berger a szocialista szavazatok rendkívül gyors szaporodását a nép intelligenciájának ébredésével magyarázza, mint ő mondja: minden intelligens munkás beláthatja, hogy a közösen termelő kooperatív társadalom jobb a jelen társadalmi rendszer anarchiájánál.

Munkásházakat épít a város.

— Perjéssy László tervezete. —

(Saját tudósítónktól.) Szeged iparának fejlődése kétségtelenül jelentős volt az utóbbi esztendőben. A meglévő ipartelepek, gyárak kibővültek, új vállalkozások alakultak, de az egész vonalon érezte mindenki, hogy sokkal nagyobb lenne a fejlődés, sokkalta jelentősebb lenne az új alakulások száma, ha a gyáraknak módjukban állana a képzett munkásokat Szegeden megtelepíteni. Nagy baj volt eddig, hogy a munkások nem akartak megmaradni Szegeden. Ennek az volt az oka, hogy Szegeden minczenek munkáslakások és ha akadt egy-két iparvállalat, amely nagy áldozatok árán építettett otthont a munkásai részére, ez még nem eredményezte azt, hogy a nagy szociális kérdés megoldhatónak lett volna mondható.

Tisztában volt mindenki azzal, hogy nem a vállalatoknak, hanem a városnak kell ipari munkáslakásokról gondoskodni. Ezt a város annál könnyebben teheti meg, mert ipari munkáslakások építése nem improduktív befektetés, hanem esetleg hasznosító vállalkozás is lehet és ha nem is az, a város befektetett tőkéjének amortizálásáról nem a városnak kell gondoskodnia. De függetlenül a kérdés anyagi részéről, a városnak mindent meg kell tenni az ipara fellendülésének érdekében.

Lázár György dr polgármester már régebben foglalkozik a kérdés megfelelő megoldásával. A polgármester, aki Szeged fejlődése érdekében tudásával, befolyásával és összeköttetésekkel eddig is jelentős eredményeket tudott elérni, a legnagyobb örömmel fogadta azt a megoldási módot, amelyet *Perjéssy László*, a szegedi kereskedelmi és iparkamara titkára készített el. Ez a tervet a legmegfelelőbbben oldja meg a kérdést és a közel jövőben remélhető megvalósítása esetén megszünteti mindazokat a bajokat, amelyek a munkáslakások hiánya miatt gátolták a város iparának fejlődését.

Az iparkamara titkára, akinek működését

megnyugvással és meglelégedéssel tölt el mindenkit, aki szíven viseli Szeged iparának és kereskedelmének javulását, úgy tervezi a kérdés megoldását, hogy *minden gyár mellé annyi ipari munkáslakást épített a város, amennyire a gyárnak szüksége van.* Minden gyár igazgatósága maga állapítja meg a lakások számát. A gyárat semmi egyéb költség nem terheli, mint a tényleges építési költség évi amortizációja.

Ez a megoldás, amely helyesléssel találkozott mindenütt gyökeresen meg fogja javítani a helyzetet. Megfelelő egészséges, olcsó munkáslakások lehetővé teszik azt, hogy itt képzett, tanult munkások megtelepedjenek és ezzel az ipari fejlődés legnagyobb és legnehezebben leküzdhető akadályja megszűnik.

A terv megvalósítása érdekében legközelebb már radikális akciót indít a hatóság. *Lázár György* dr rövidesen a közgyűlés napirendjére tűzi a kérdést és bizonyos az is, hogy a közgyűlés egyhangulag teszi magáévá azt a javaslatot, amelynek előkészítésében jelentős szerepe lesz a polgármesteren kívül *Balogh Károly* pénzügyi és *Koczor János* középítésiügyi szenatoroknak, akik méltányolják a kérdés szociális jelentőségét és a maguk értékes erejével is igyekeznek siettetni az építés megkezdésének idejét.

Kulturpolitika.

Irtó Molnár Viktor államtitkár.

Az édesmagunkét örökké lekicsinylő peszsimizmus, mely a nyugat felé tekint, ha saját kulturánkat le akarja szólni, tudatosan rombolja le nemzeti önértetünket, vagy balga felületességgel megelégedezik viszonyainkról. A valóság az, hogy közművelődésünk az utolsó évtizedekben óriásit haladt: a fejlődésünket feltűntető statisztikai adatok és a belőlük levonható tanulságok egyformán örvendetek és erőteljesen megcáfolják azokat, akik rosszat jósolni képesek, de népünkért dolgozni nem hajlandók.

Mindazáltal még messze vagyunk az ideális közműveltségi állapottól és csak most kezdünk közeledni ahhoz a kulturális magaslathoz, amelyet meglevő erőink okos és gazdaságos kihasználásával meggyőződésem szerint eddig is elérhettünk volna. Ennek okát pedig sajnálatos közviszonyainkban kell keresnünk. Más országokban is vannak, ha nem is oly nagy számban, mint nálunk, elválasztó és széthúzó tényezők: egymással harcoló, egymásra törő társadalmi osztályok, felekezetek és nemzetiségek. De nálunk az egyesítést sürgető, az erők összpontosítását követelő indikékokon még nagyobb erővel győz a visszavonás, a meghasonlás szelleme, mint bárhol egyébutt.

De van még egy fontos tényezője nemzetünk viszonylagos elmaradottságának, a melyről szintén bátor szóval kell megmondanunk az igazságot. Ez a tényező politikai életünk irányításának egyoldalúsága és félzségsége. Politikánk tartalmának java mind ezideig közjog volt, mert ez a dolog legkönnyebb része, mert ez a leghasznosabb. Mintha mindenki, még a legműveltebb és leg-higgadtabb is megelégedett volna arról, hogy a közjog csak kerete, külső formája a nemzeti életnek, amelybe tartalmat a nem-

zeti kultúra és a nemzeti gazdagság önt. Biztosak lehetünk abban, hogy a tartalom megnövekedésével természetesen a keretek és a külső formák is tágulni fognak.

Új politikára van szükségünk, új és termékeny korszakra, amelyben van legalább annyi nemzeti belátás, amennyi 150 évvel ezelőt már volt *Mária Teréziában*, hogy megértse: a közművelődés ügye politikai ügy. És itt nemcsak az iskolázásra és a kultúra egyéb közkeletű problémáira kell majd gondolnunk, hanem arra az égető kérdésre is, amelyet eddig egészen más és épen ezért elhibázott szempontokból kezeltek: a nemzetiségi kérdésre. Mert ez is első sorban a közművelődés problémája. Különösen nálunk, ahol a nemzetiség kérdéséről szó sem volt addig, amíg a magyar nem lett a latin örököse. *Az államnak van rá joga, hogy a benne élő nemzetiségeket egy békés, természetes processzus tolymán felszívja.* Viszont a nemzetiségekben is természetes a tendencia arra, hogy politikailag is önálló egyénként érvényesüljön. Ebből az ellentétből a surlódásnak, sőt összetűzésnek soha el nem sorvadó csirája fakad. De sem a magyar államnak, sem a területén élő nemzetiségeknek, akik beláthatják, hogy politikai önálló törekvéseik már geográfiai és etnográfiai helyzetük miatt is örökösén hiu ábrándok maradnak, nem lehet érdekük az, hogy ez a csira nagyra nőjön, idegen testként behatoljon a nemzet testébe, izgassa és megfertőzze, míg vesztét okozhatja mind a kettőnek. Az ellentétet nyilván meg kell szüntetni. Mi módon? Ezen sok állambölcs törté már a fejét, köztük nem egy fényesen művelt, elfogulatlan, jóindulatu szellem, amely teljesen ment volt a nagyhangu kiáltozók türelmetlen indulatától.

Pedig azt gondolom, a kérdést meg lehet oldani, mihelyt a mi szempontunkból, a magyar kultúra szempontjából közeledünk feléje és kulturális ügyként fogjuk fel. Bizzuk rá a nemzetiségekre saját kulturájuk fejlesztését, amely lényegében úgy sem lehet más, mint az európai kultúra után való törekvés, amelyet természetesen csak mi közvetíthetünk és közvetítenünk kell. Az állam érje be azzal, hogy alkalmat adna mindenkinek a magyar nyelv megtanulására, az iskolázás dolgát egészen föl az egyetemekig a közszolgálat szempontjából törvényesen szabályozza és felügyeleti jogával élve örködik azon, hogy államellenes tanításokat a nemzetiségi elemi és középiskolákban ne hirdessenek.

De mindenekfelett arra kell igyekeznünk, hogy minél erősebbé, mélyebbé, egyetemesebbé, vonzóbbá tegyük saját magyar kulturánkat. Ebben az országban fensőbbsegünk leghivebb és legmegbízhatóbb testőrsége eddig sem a központi igazgatás ezerféle, néha elhamarkodott, néha ellentmondó rendelete, utasítása, szabályzata, rendszabálya volt, hanem kulturális tulsulynak, minden nemzetiséget messze meghaladó irodalmunk, gyönyörűen fejlődő művészetünk, kitűnő iskolánk, tudományos társulataink, egyetemeink és hatalmas sajtónk. Itt is, mint a fizikai világban, a tömegvonzás törvénye érvényesül: a hatalmasabb, terjedelmesebb, nagyobb térfogatu tömeg, a magyar kultúra